

PŮLNOČNÍ PÁRTY PO SRPNOVÉ OKUPACI

Kořeny vzniku pořadu **Půlnoční párty S+Š** spadají do roku 1967. Jiří Šlitr tehdy strávil několik měsíců na světové výstavě Expo 67 v Montrealu, kde v rámci **Kinoautomatu** Radúze Činčery uváděl pořad pro děti a také hudební program **Stars of Prague**, v němž představoval československé pěvecké hvězdy jako Hanu Hegerovou, Juditu Čeřovskou nebo Karla Gotta. Přitom zde pozorně sledoval aktuální umělecké trendy a opakovaně jezdil také do sousedních Spojených států, kde jej mimo jiné zaujal typ hudebního večera, o němž se posléze po návratu do republiky zmínil i v rozhovoru pro Kulturní tvorbu: „**Když jsem byl v Americe, tak jsem tam na to narážel v každé hospodě, v takových těch tingl-tanglech, šantánových podnicích, kde lidi pijí jen pivo a na stole tam mají buráky – a to je všechno, nic jiného se tam nedostane. Ale je tam pianista a bendžista a obsluhují holky v korzetech, eventuálně v těch lepších lokálech je holka na houpáče u stropu, houpá se jako ozdoba –**

a nic se tedy neděje, než že ti muzikanti hrají písničky a lidi je zpívají, národní písničky, pochodové písničky, šlágry, a je to tak úžasná atmosféra a je to tak spontánní, že nevím, jestli tu někdy někde v Praze něco takového bylo...“

A tak Šlitr uvažoval, že by něco podobného rád zkusil přenést také do tehdejšího Československa. V divadle občas po premiérách nebo při výjimečných příležitostech zasedl k pianu, kolem kterého se vzápětí vytvořil hlouček lidí, a všichni zpívali písničky až do pozdních hodin. Tam někde byl pro změnu domácí kořinek inspirace vzniku **Půlnočních párty**.

Ovšem jiná byla atmosféra, kdy se u piana improvizovaně zpívalo v soukromém kruhu zaměstnanců Semaforu, a jiná, když se mělo přidat publikum. S+Š to sice opakovaně zkoušeli a snažili se zapojit publikum do aktivního zpívání, např. tím, že je v rámci večera učili novou píseň, ale lidé reagovali zpravidla velmi nejistě, nebyli zvyklí se

uvolnit a přistoupit na takovou hru. Šlitr k tomu říkal: „**Publikum na Západě se jde bavit, zaplatilo si a chce se bavit, není tak – řekněme – kritické, nečeká, co se zkazí, není tak ve střehu, abyste mě nepodvedli, lístek stál šestnáct korun, tak jestli to nebude za to stát, tak si mě nepřejte**“. Zdá se mi, že lidi u nás v těch řadách někdy sedí velice pohodlně, a přitom **ostrážitě**.“ Nyní se však i publikum mělo stát součástí vystoupení.

Svého uměleckého partnera Jiřího Suchého nemusel Šlitr nijak přemlouvat, ba naopak, protože sám Suchý již dříve pro stejné noviny říkal: „**Co se improvizace týče, tak to je věc, kterou bych hrozně rád nějakým způsobem dostal tady do divadla**.“ Pomýšlel tehdy na nějaký pořad ve stylu happeningů postavený na spontánnosti a odstraňující hranici mezi jevištěm a hledištěm. V rozhlasu Jiří Suchý popisoval cíl pořadu následovně: „**Říkali jsme si, že by bylo fajn, kdyby se nám podařilo natočit pár písniček jakoby se sborem, ale ne takovým, jako je Pánkův sbor, kde jsou všechny ty brilantní zpěvy, u kterých všichni žasnem, jak je možný takhle dokonale zpívat, ale prostě tak, jako když se sejde parta lidí třeba někde na horách nebo, já nevím, v nevěstinci, zkrátka taková**

parta rozjařených lidí. A říkali jsme si, že by bylo fajn, kdyby se takový sbor dostal do rozhlasu.“ Zdůraznil také, že se cíleně nesnažili vybírat jen šikovné zpěváky: „**Naopak, když tam budou falešný hlasy, tak to bude docela fajn.**“

S+Š měli zkrátka stejnou ideu a šli za ní. Výsledkem bylo, že ve spolupráci s Československým rozhlasem nejprve naplánovali nový seriál. Publicista a dramaturg Ivan Rössler nechal do tvůrčí dílny nahlédnout 22. dubna 1968, kdy na stránkách Večerní Prahy publikoval článek nazvaný „**S+Š učí hudbě**“. Mimo jiné v něm píše: „**Donedávna byl v Semaforu jenom jeden pedagog – učitel dějepisu pan Šimek. Přistihl jsem Suchého se Šlitem, jak se zatím tajně věnují podobné činnosti. Zatímco Šimek má nevýhodu v tom, že si své žáky nevybírá, ale jsou mu dáni, Suchý se Šlitem si své žáky vybírají z řad klubu divadla Semafor (spřízněné duše – tak si poeticky říkají). Učíme vás nově písničky‘ nebo nějak podobně se jmenuje nový, experimentální program, který se na VKV objeví na podzim a ve kterém hlavními hvězdami večera jsou diváci. Sedí ve studiu, mají v rukou**

rozmnožené texty písniček a společně se Šlitem a Suchým zpívají.“

Další z pracovních názvů pořadu zněl **Zpívejte si s námi**, nicméně nakonec byl na návrh režiséra Jiřího Bauera s ohledem na čas vysílání (23:00 – 24:00) změněn na **Půlnoční párty S+Š**. Nejprve si autoři styl programu vyzkoušeli v několika půlhodinových dílech rozhlasového seriálu Jiřího Suchého **Gramotíngltangl**, jež se natáčely v dubnu 1968 a vysílaly v květnu a červnu. Suchý se Šlitem zde už vystupovali ve stejných rolích, jak je později slyšíme v **Půlnočních párty**, nezpívali pouze osvědčené klasiky, ale učili své hosty také zbrusu nové písně, přičemž si dali za úkol na každý díl dodat jednu (což částečně zopakovali i při tvorbě **Půlnočních párty**). Pro červencové číslo časopisu Reportér upřesňoval Suchý nově se rodící program: „**Bude to v armádním studiu na Vinohradech, kde je útulná vila. Se čtyřiceti známými a neznámými lidmi budeme natáčet písničky, oni budou zpívat s námi... takový volný večírek to bude...**“

Aby měli autoři jistotu, že publikum bude skutečně aktivně reagovat na písně, nejednalo se

o zcela náhodně vybrané diváky, ale jak už bylo naznačeno o členy tzv. „Klubu spřízněných duší při divadle Semafor“, proto je v úvodu prvního dílu režisér Bauer – sám člen klubu – tituluje jako „Spřízněnce“. Jiří Suchý je v té době označil za doslova nejideálnější publikum Semaforu, což v rozhovorech potvrzoval také Šlitr.

Tento klub vznikl 8. ledna 1967 při prvním setkání tři stovek přihlášených členů. Založení inicioval Jiří Suchý předešlého roku právě v pořadu **Gramotíngltangl**. Od dubna 1967 vydávali vlastní časopis nazvaný Jonáš, díky němuž se pro toto společenství brzy více vžilo označení Jonáš klub, přičemž čestným předsedou byl jmenován Jan Werich. Cílem byly diskusní večery se zajímavými hosty, společně návštěvy koncertů a divadel (nejen Semaforu), výlety nebo vznik tzv. putovních pásků se zajímavými nahrávkami. Přes různá úskalí a politické problémy zůstal klub funkční a aktivní až do dnešních dnů.

Budoucí **Půlnoční párty** se navíc rodily v uvolněné době pražského jara. Počátkem března 1968 rozhodlo stále benevolentnější předsednictvo ÚV KSČ o zrušení cenzury (ač legalizováno bylo až

26. června) a v českém kultuřím i společenském životě se tím rozproudila krev. Rázem vycházely knihy a časopisy, jejichž publikování bylo ještě před pár měsíci nemyslitelné, režiséri natáčeli progresivní filmy, otevřely se hranice a jako by se tím otvírala i lidská nitra. Stejně tak se i S+Š začínali stále více angažovat v politických akcích a říkat nahlas své názory na demokracii a politiku. Šlitr se stal vedle Josefa Škvoreckého, Karla Högera, Alexandra Klimenta nebo Jaroslava Seiferta signatářem Společnosti pro lidská práva, oba Jiří podepsali manifest vyzdvihující ideály pražského jara, který otisklo Svobodné slovo, a předně oba podepsali nejpodstatnější dokument této doby **Dva tisíce slov**, jehož forma vzešla od spisovatele a redaktora Literárních listů Ludvíka Vaculíka. Nová semaforská hra **Poslední štace** stejně jako Menzelův film podle Škvoreckého předlohy **Zločin v šantánu**, na němž se S+Š zásadně podíleli, kritizovaly nedemokratické principy a soustředění moci v rukou často hloupých papalášů.

Celé toto společenské nadechnutí však došlo ledovou sprchu v srpnu 1968 s invazí vojsk Varšavské smlouvy. Z mnoha umělců se v té době

stávali ne snad přímo politikové, ale minimálně glosátoři politické situace. 9. října začal vycházet kulturně-politický týdeník Zítřek s výrazně protiokupačními texty, včetně příspěvků S+Š. Hned první Suchého článek, označený jako pokračování zatím zrušených rozhlasových **Gramotingtanglů**, byl silně protiokupační stylizovaný dopis Leonidu Brežněvovi.

„Víte, vážený soudruhu, ta dosavadní hesla, kterými nás předešlý režim krmil, to byla vlastně jakási mystika, socialistická mystika. A nám často připadalo konkrétnější věřit v království nebeské po smrti než v socialistický ráj, od kterého jsme se neúprosně vzdalovali.“ Jakmile to bylo možné, nasadil Jiří Šlitr v Semaforu aktualizovaný kabaret **Ďábel z Vinohrad** (Jiří Suchý byl v té době ve Velké Británii) rozhodnutý bojovat s nepříznivou situací tak, jak uměl nejlépe. Zní to neuvěřitelně, ale myšlenka hry a filmu **Kdyby tisíc klarinetů** ožila ve skutečnosti se vším všudy. Semaforští – a nejen oni – bojovali hudbou a humorem proti skutečným tankům a samopalům. Jejich zbraněmi se staly písně a hudební nástroje.

A nakonec je samopaly dokonce chránily. **Půlnoční párty** se totiž natáčela v armádním studiu na Vinohradech v Dykové ulici (tehdy Hviezdoslavově), ve stejném domě, kde vznikly o dva roky dříve první pořady budoucího Divadla Járy Cimrmana, tedy **Nealkoholická vínárna U Pavouka**. Publikum z řad Jonáš klubu sedělo v celém studiu i na schodech, mezi hosty nechyběli spisovatel Zdeněk Mahler, básník Miroslav Holub, hudebník Jaroslav Jakoubek nebo dvojice Miroslav Paleček a Michael Janík, která si zde dokonce odbyla svůj rozhlasový debut. Lidé nosili na natáčení všelijaké občerstvení a vládla tu notně uvolněná atmosféra. Zároveň zde však v politicky vyhocené době stáli vojáci se samopaly a hlídali prostory před eventuálním příjezdem okupantů, kteří se od začátku invaze snažili obsadit všechny vysílací místnosti Československého rozhlasu.

Pořady se následně vysílaly během listopadu 1968, první díl 2. listopadu a pokračování následovala každou další sobotu během celého měsíce (poslední šestý měl potom premiéru po pauze 14. prosince). Ačkoliv autorské týmy v Semaforu postupně politicky přiostrily svá předsta-

vení (Šimek s Grossmannem v **Besídce v rašelišti**, S+Š v kabaretu **Jonáš a dr. Matrace**), v celostátním rozhlasovém vysílání si odvážně narážky přeci jen dovolit nemohli. Situaci však v některých monolozích i dialogích cítíme, ať v komentářích prvního hosta, dramaturga Semaforu Milana Schulze, nebo hned v samotném úvodu režiséra Bauera, kde zazní mírná parafráze ikonického hesla té doby: **„Jsme s vámi, buďte s námi.“** Jinak se však celý tým snaží pořad držet apolitický vzhledem ke značně nejisté době. Nic-

méně situaci dokreslují i některé znovu aktuální písně Osvobozeného divadla jako **Vy nevíte, co je středověk** nebo **Nikdy nic nikdo nemá**, stejně jako duet Palečka s Janíkem **Ptám se vás** a snad nejvíce Jakoubkova **Píseň o pokroku**.

Suchý, Šlitr, režisér Bauer a jejich hosté částečně improvizovaně, částečně připraveně hovořili, zpívali, besedovali, Suchý předčítal ukázky z chystané (později zakázané) knihy **Lexikon pro zamilované**, Šlitr, jenž v tomto případě zcela vystoupil ze své tradiční semaforské role klauna

s kamennou tvář, s oblibou nabízel hru „na tři tóny“, při níž publikum hádalo, kterou píseň zahráje, nebo naopak on dostával za úkol na tři tóny nějakou vymyslet. Sborově zpívali písně buď pouze s pianem, nebo i s doprovodem basy a bicích (na bicí pravděpodobně hrál na všech záznamech Karel Turnovský, u basy se střídali Zdeněk Munzar a Vladimír Hora). Ať už se jednalo o starší semaforové hity, zmíněné písničky Voskovce a Wericha, novinky z aktuální hry **Poslední štace (Na tom našem dvoře, I Am Lucky)** a filmu **Zločin v šantánu (Na shledanou, Poklad, Boubelatá Bety)** anebo přímo pro tyto večery složené písně (**Kos, Surrealistická krajina, Kubistický portrét**), z nichž se některé následně objevily v kabaretu **Jonáš a dr. Matrace**.

Suchý se Šlitrem byli s výsledkem spokojeni. V první půli roku 1969 Československý rozhlas nabídl reprízy několika děl, vzhledem ke změně vysílacího času nyní přejmenované na **Nedělní párty S+Š**, a oba autoři se chystali obdobným způsobem postavit také pásmo v divadle s prozatímním názvem **Semafórum**. K tomu sice nedošlo, ale Jiří Šlitr si stejný postup zopakoval na

konci roku 1969 při natáčení televizního seriálu **Plakala panna, plakala**. Ten připravil jako svůj do velké míry sólový projekt v době, kdy byl Jiří Suchý zaneprázdněn natáčením filmu **Nevěsta**, bohužel však stihl natočit pouhé dva díly (po Šlitrově smrti jej Suchý v rozjetém stylu dokončil).

Půlnoční párty S+Š sice umělecky nepatří mezi stěžejní díla obou autorů a nemůžeme je srovnávat s vrcholnými divadelními hrami Semaforu. O nic podobného se však autoři ani nesnažili. Jejich záměrem bylo trochu uvolnit českého diváka, povolit utažené kulturní ovzduší přidušené dvacetiletím vlády totalitního režimu. Nepřipravili si pro večery důmyslně hluboké myšlenky (byť zde jaksi mimo plán také nejedna zazní), nenarezírovali si scénky a až na výjimky nenazkoušeli písně do posledního tónu. Mnohem víc jim šlo o improvizaci, neformálnost, spontánnost, věci, které jsou dnešnímu posluchači nebo divákovi běžným chlebem, ale ne tak Čechům roku 1968. Přesto věříme, že hravost, jež z večerů plyne a která místy hořce kontrastuje s realitou ruských tanků v ulicích, potěší i současného posluchače.

LUKÁŠ BERNÝ

POZNÁMKA EDITORA

V archivu Českého rozhlasu se dochovaly pouze tři z odvysílaných děl (1, 2 a 5), které proto zařazujeme přednostně v kvalitní podobě. Po zbylých třech jsme pátrali spolu s Ondřejem Suchým, Růženou a Jaroslavem Majerčíkovými a s nemalou pomocí Davida Hertla z Českého rozhlasu. Zejména díky archivům Bohuslava Smítky, Iva Bílého a Věry Kyliesové se podařilo objevit několik záznamů, jež sice mají notně sníženou audio kvalitu, nicméně zařazujeme je také jako cennou archivní památku práce Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého.

Tyto záznamy si vyžádaly několik zásahů. Ačkoliv v roce 1968 všechny díly působily jako živě vysílání, ve skutečnosti byly zpravidla o den dříve předtáčeny a následně krácené. Slyšíme v nich někdy ne úplně citlivé zásahy střihu a v některých případech se naopak drobné části díky střihům záznamů opakovaly. První díl byl při premiéře z neznámého důvodu vysílán pouze do písně **Blues o světle**. Následná skladba **Kytky se smály** byla vypuštěna, přičemž další tři písně (**Honky tonky blues, Trojský kůň** a **Propil jsem gáží**) byly i s mluveným slovem S+Š dodatečně použity při tvorbě čtvrtého dílu (byly tam vstříženy po bloku skladeb Jaroslava Jakoubka). Zcela totožnou nahrávku písně **Propil jsem gáží** prodlouženou o finální track prvního dílu **Spánek má strýčka portýra** znovu režie použila jako finále také šestého dílu.

V našem záznamu uslyšíte kompletní nahrávku prvního dílu se všemi zmíněnými písněmi, jež se v této podobě reprízovala, resp. prvně vysílala 5. ledna 1969 pod upraveným názvem **Nedělní párty S+Š**. Z toho důvodu vypouštíme totožnou (ovšem zvukově nekvalitní) část nahrávky v díle čtvrtém. Stejně tak jsme vystříhli opět totožnou verzi písně **Propil jsem gáží** z dílu šestého, byť zde pro dojem ucelenosti dílu ponecháváme závěrečné zopakování skladby **Spánek má strýčka portýra**, kterou S+Š i v jiných případech s oblibou používali jako finále.